

"Beşincisi: İnsanın katl gibi zahirî ve ihtiyarî olan fiilleri, nefsin meyelânına intiha eder... Altıncısı: Âdetullah üzerine, irade-i külliye-i İlâhiye, abdin irade-i cüz'iyesine bakar..." İzah eder misiniz?

"Beşincisi: İnsanın katl gibi zahirî ve ihtiyarî olan fiilleri, nefsin meyelânına intiha eder. Cüz-i ihtiyarî denilen şu nefis meyelânı üzerine münazaalar deveran eder."(1)

İnsanın önünde **iyi / kötü, hayır / şer, günah / sevap olmak** üzere birçok duygusal seçenekler bulunuyor. Ve bu seçenekler olup olmama konusunda eşit oluyorlar. İşte irade burada devreye girerek bu seçenekler arasında bir tercih bir seçim yapıyor.

İnsanın nefsinde kaynayan olumlu ya da olumsuz bu seçeneklerden birisinin seçilip diğerlerin elenmesi ancak irade gibi bir imkân ile yapılabilir. Ki insanın işlemiş olduğu bir cinayet, hırsızlık, zina bunun en somut ve zahir bir göstergesi oluyor. Yani işlenen suçlar nefiste kaynayan iyi ya da kötü duyguların bir sonucu bir neticesi oluyor. Bunlar açıkça ortada iken, insanın irade vasfından şüphe etmek ahmaklık olur.

"Altıncısı: Âdetullah üzerine, irade-i külliye-i İlâhiye abdin irade-i cüz'iyesine bakar. Yani bunun bir fiile taallukundan sonra, o taalluk eder. Öyle ise cebir yoktur."(2)

Allah külli iradesini insanın cüzi iradesine bağlamış ve seçimi insana bırakmıştır. Yani Allah insana **"Sen neyi seçersen ben onu yaratırım, bu durumda da sorumlu sen olursun."** diyor. Bu durumda insan iradesi üzerinde Allah'ın bir baskısı bir zorlaması bir cebri söz konusu olamaz.

İnsan ister, Allah yaratır. İnsan seçer Allah'da bu seçimi yapar. Bir fiilin aslını Allah yaratır, vasfını (*hayır / şer, iyi / kötü oluşunu*) insan seçer. **Bu durumda fiili yaratan değil seçen sorumludur.**

Dipnotlar:

-
- (1) bk. [İşârâtü'l-İ'caz, Bakara Suresi, 7. Ayetin Tefsiri.](#)
(2) bk. [age.](#)